

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت:

۲۳۱

شماره چاپ:

۳۸۲

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۷/۲۱

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت»

مقدمه

براساس آمارهای سازمان بهداشت جهانی (WHO) نزدیک به ۱۰٪ از مردم دنیا به نحوی از معلولیت خفیف، متوسط، شدید و خیلی شدید رنج می‌برند که با احتساب خانواده‌هایشان ۲۵ درصد جمعیت جهان با پدیده معلولیت و مشکلات ناشی از آن مواجه هستند.

نرخ بالای بی‌سوادی، بیکاری وجود فقر و تبعیض بر علیه آنان، سوء تغذیه و بهداشت در میان آنها در سراسر جهان حتی در کشورهای توسعه یافته و تاریخ پر مرارت معلولان جهان به دلیل پیشداوری‌ها و رفتارهای تحقیرآمیز با آنان در کنار اختلالات جسمی، ذهنی و روانی‌شان و فراموش شدن آنها در اسناد حقوق بشری و در سطح بین‌المللی و مقررات داخلی کشورها، تلاش مضاعف بین‌المللی و داخلی را می‌طلبد که کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت در این راستا برای پاسخگویی به مطالبات تاریخی معلولین و خانواده‌های آنهاست.

هدف لایحه

آنچنان‌که در مقدمه توجیهی لایحه دولت آمده است ضرورت پیوستن به کنوانسیون با توجه به پیشینه انسانی، اخلاقی، ملی و مذهبی کشورمان ضروری به نظر می‌رسد کنوانسیونی که در ۱۲ دسامبر ۲۰۰۶ به تصویب مجمع عمومی رسید و از ۳۰ مارس ۲۰۰۷ برای امضا به کشورها گشوده شد و در همان روز اول ۸۲ کشور امضا کردند که رکوردی در تاریخ سازمان ملل متحد از این لحاظ می‌باشد و تاکنون ۱۳۶ کشور کنوانسیون و ۷۹ پروتکل الحاقی آن را امضا نموده‌اند و ۴۱ کشور کنوانسیون و ۲۶ پروتکل الحاقی آن را تصویب کرده‌اند. بیشتر کشورهای تصویب‌کننده کنوانسیون و پروتکل الحاقی آن از کشورهای جهان سوم به‌ویژه کشورهای آمریکای جنوبی و اسلامی و آسیایی و آفریقایی می‌باشند. با توجه به تأکید قانون اساسی بر حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان و از مصادیق بارز مستضعفان بودن معلولین و خانواده‌هایشان و ضرورت تضمین حقوق آنها و الغای رویه‌های تبعیض‌آمیز در سطوح ملی و جهانی لایحه الحاق به «کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت» تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است.

مخاطبان لایحه همه وجدان‌های آگاه و مسئول، دولت در مفهوم موسع و مضییق آن و سازمان‌های مسئول از جمله وزارت رفاه و تأمین اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور) و بنیاد شهید و امور ایثارگران هستند.

نکات مثبت لایحه

کنوانسیون بسیار جامع و کامل بوده و شناسایی، ارتقا و تضمین حقوق افراد دارای معلولیت در تمامی عرصه‌های مختلف زندگی اعم از انسانی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی را مورد توجه قرار داده است که برآمده از تجارب جهانی و تلاش‌های پیشین مجامع بین‌المللی می‌باشد که با تعامل‌مان هم از تجارب و فرصت‌های جهانی استفاده می‌کنیم و هم تجارب ملی‌مان را در اختیار دیگران می‌گذاریم. تصویب کنوانسیون برخی از خلأهای قانونی موجود را پوشش می‌دهد و پیوستن‌ها به کنوانسیون موجب تقویت جبهه کشورهای پیش‌تاز تصویب‌کننده که عمدتاً از کشورهای جهان سوم هستند می‌شود و خنثی‌کننده تبلیغات بدخواهان نیز می‌گردد.

نکات منفی لایحه

از آنجا که کنوانسیون اصول کلی را مورد توجه قرار داده در مقام تفسیر با برداشت‌های مختلفی خواه‌ناخواه همراه خواهد بود و امکان سوءاستفاده‌ای وجود دارند همچنان که از اصول قانون اساسی کشورهای مختلف و یا حقوق بشری موجود هم می‌توان سوءاستفاده کرد ولی بی‌تردید به دلیل تأکید کنوانسیون بر حقوق افراد دارای معلولیت آموزش، اشتغال، درمان و توانبخشی و مناسب‌سازی و مشارکت کامل و مؤثرشان در حیات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جامعه کمتر از اسناد دیگر حقوق بشری می‌تواند مورد سوءاستفاده قرار گیرد.

سوابق لایحه

سوابق مربوط به لایحه در دو سطح ملی و بین‌المللی قابل بررسی است. متأسفانه در سطح بین‌المللی در گذشته در مورد حقوق افراد معلول غفلت شده از دهه هفتاد به بعد به حقوق افراد دارای معلولیت به توجه شده است که تصویب «اعلامیه حقوق افراد عقب‌مانده ذهنی» در ۱۹۷۱ «اعلامیه حقوق افراد معلول» در ۱۹۷۵ و «اعلام سال جهانی افراد معلول» ۱۹۸۱، اقدام جهانی برای افراد معلول «۱۹۸۲» و دهه جهانی افراد معلول «۱۹۸۳-۱۹۹۲» و تصویب قواعد استاندارد برای برابرسازی فرصت‌ها ۱۹۹۳ توسط

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۹۳۲۲-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۸/۱۹

مجمع عمومی سازمان ملل متحد از جمله این تلاش‌هاست. البته سازمان‌های دیگری چون سازمان بین‌المللی با رویکرد محدودتری در ۱۹۵۵ و ۱۹۸۳ در مورد توانبخشی حرفه‌ای افراد معلول به ویژه کارگران و نیز اشتغال آنان توصیه‌نامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها تصویب نموده‌اند.

در سطح ملی خوشبختانه اصول اساسی جمهوری اسلامی ایران در موارد بسیاری ظرفیت‌های بالایی در پاسخگویی به حقوق همه افراد از جمله افراد معلول را دارد. قانون‌گذار ما هم اعم از شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران و مجلس شورای اسلامی قوانین متعددی تصویب کرده‌اند که در صورت اجرا می‌تواند بسیاری از مشکلات مربوطه را حل کند که از آن جمله لایحه تشکیل سازمان بهزیستی کشور مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب و اصلاحی ۱۳۷۵ تصویب صورت گرفته است.

موادی از قوانین برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و قانون جامع حمایت از حقوق معلولان از آن جمله هستند.

قانون اساسی و کنوانسیون

از آنجایی که کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت برخلاف اسناد نسل اول حقوق بشر که غربی‌ها در تدوین آن تلاش زیادی داشته (اعلامیه جهانی حقوق بشر) و یا حتی میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (نسل دوم حقوق بشر)، بیشتر در اثر تلاش سازمان‌های افراد معلول یا مدافعین آنها و کشورهای جهان سوم تصویب شده است. لذا چالش‌های بسیار کمی با اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دارد.

دلایل تصویب لایحه

چون لایحه در خصوص آسیب‌پذیرترین و مستضعف‌ترین اقشار جامعه در کشورهای دنیاست و ما هم به حکم قانون ملزم به حمایت بی‌دریغ از مستضعفان هستیم و بسیاری از کشورهای جهان آن را امضا یا تصویب کرده‌اند، ما به عنوان مدعی حمایت از مستضعفان، بایستی تأخیر زیاد در امضای کنوانسیون را با تصویب تسریع جبران کنیم تا خدای نکرده سوءتعبیری در میان سازمان‌های معلولین در جهان و مدافعین حقوق آنها در مورد ما ایجاد نشود. از طرف دیگر ما نسبت به بسیاری از کشورها جهان به دلیل تصویب قوانین متعدد در مورد معلولین و ظرفیت‌های بالای اصول قانون اساسی در وضعیت بهتری قرار داریم.

پیشنهادات

الف) در مورد لایحه

۱. برای رفع ابهام و مشخص نمودن مرجع بین‌المللی تصویب‌کننده در متن ماده واحده عبارت مجمع عمومی سازمان ملل متحد پس از عبارت «۱۳» دسامبر سال ۲۰۰۶» اضافه شود.

۲. در سطر دوم تبصره «۲» ماده واحده عبارت «مغایر صریح با اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باشد» جایگزین عبارت «مغایر با موازین حقوقی جاری خود باشد» گردد. چون شرط فعلی موجب بلاموضوع شدن کنوانسیون می‌گردد چرا که اگر کشورهای دیگر هم‌چنین کنند دیگر کنوانسیون باقی نمی‌ماند ولی با حق شرط پیشنهادی مغایرت اعمال حق شرطمان با هدف و مقصود کنوانسیون کم‌تر می‌شود و قابل توجیه‌تر می‌گردد.

ب) در مورد ترجمه مواد کنوانسیون

۱. در سطر اول پاراگراف دوم ماده (۱) چون جسم معلول و نه محیط فیزیکی مطرح است. لذا واژه فیزیکی به جسمی تغییر یابد و نیز کلمه «فکری» به دلیل تحقیرآمیز بودن و مغایرت یا روح کنوانسیون به «روانی» تغییر یابد.

۲. در ماده (۲) عبارت «مناسب‌سازی متعارف» جایگزین «همسان‌سازی متعارف» در مقام ترجمه "Reasonable Accommodation" گردد. همان ماده عبارت «طراحی همگانی» Universal Design به جای عبارت «طراحی جهانی» آورده شود.

۳. در بند «ب» ماده (۸) به جای واژه جانبدارانه، پیشداوری برای اصطلاح "Prejudices" مناسب است.

۴. در ابتدای ماده (۹) کنوانسیون واژه «توانمندسازی» گویاتر از «تواناسازی» است. در قسمت ث بند «۲» ماده (۹) واژه «رابطین» به جای «میانجیگری» آورده شود.

۵. در بند «۲» ماده (۲۳) عبارت «امین قانونی» جایگزین واژه مسئولیت گردد.

۶. در ماده (۲۵) به جای عبارت «حساسیت جنسیتی»، «دارای تفاوت‌های جنسی، مناسب‌تر است.

۷. در ماده (۲۶) به جای کلمه «بازپروری»، «توانمندسازی» آورده شود.

۸. در قسمت «ج» بند «۱»، ماده (۲۷)، به جای «خودپیشگی» واژه «خویش‌فرمایی» و در ماده (۲۸) به جای عبارت «معیارکافی»، عبارت «استاندارد لازم آورده شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به استقبال گسترده نمایندگان محترم برای عضویت در فراکسیون حمایت از حقوق معلولان و پیشگیری از معلولیت‌ها و فقدان تناقض آشکار مفاد کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت با اصول قانون اساسی و وجود قوانین متعدد برای حمایت از حقوق آنان و اراده دولت برای الحاق به کنوانسیون با تقدیم لایحه فرصت خوبی را در آستانه روز جهانی معلولین برای تصویب لایحه در اختیار نمایندگان محترم قرار گرفته است تا به‌عنوان یک عیدی برای معلولین ایران و جهان باشد.

